

РОЗГЛЯД ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНИХ РЕАБІЛОЛОГІВ В УКРАЇНІ

Городинський С.І.

Буковинський державний медичний університет

Статтю присвячено актуальній проблемі професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації в Україні. Отримані дані про стан здоров'я населення України вимагають введення в професійну підготовку фахівців з фізичної реабілітації дисциплін, які формують теоретичні знання з медико-біологічних проблем, педагогічної спрямованості, практичних умінь і навичок.

Ключові слова: фахівці з фізичної реабілітації, фізична реабілітація, професійна підготовка, сучасні проблеми, Україна.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В сучасних умовах надзвичайно складного становища у нашому суспільстві різко зросли вимоги до освітньої і професійної підготовки молодого покоління. Сучасні тенденції світового суспільного розвитку, інтенсифікація науково-технічного прогресу є справжнім випробуванням для біологічних, адаптаційних, соціогенних та інших механізмів пристосування до складних аспектів існування сучасної людини. Надзвичайне поширення захворювань, травматичних, психоемоційних, імунних та інших порушень, дисбалансів і дисфункцій у багатьох випадках зумовлено патогенним стилем життя сучасних людей [1, с. 25].

В Україні, як і у більшості країн світу, відзначається погіршення стану здоров'я нації, як інтегративного показника фізичного, психічного і соціального здоров'я громадян [7, с. 60-61].

Такі обставини диктують нагальну необхідність вдосконалення системи заходів, спрямованих на підвищення рівня здоров'я і якості життя населення. Проблемою, що потребує негайного рішення, є процес підготовки кваліфікованих фахівців, професійна діяльність яких має бути спрямована на оздоровлення населення, адаптацію його до життя в сучасних умовах. Для таких фахівців базовою основою повинно бути уявлення про здоров'я як оптимальний стан організму людини, а його оптимізація має здійснюватись шляхом комплексного впливу на локомоторну функцію, як найбільш давню, генетично запрограмовану, з високим енергетичним і вегетативним потенціалом [2, с. 58].

Україна має потребу у кваліфіковано підготовлених кадрах, які здатні реалізувати сучасні комплексні оздоровчо-реабілітаційні технології у лікувально-профілактичних, санаторно-курортних і спортивно-оздоровчих закладах всіх форм власності. Професійна підготовка таких спеціалістів повинна здійснюватись на основі науково обґрунтованої організації процесу освіти, враховуючи досвід передових країн і регіональних особливостей, що притаманні Україні [7, с. 61 – 66].

Все вищенаведене обґрунтовує і актуалізує тему даного дослідження.

Існуюча в Україні система професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації має порівняно невелику історію, пройшла у своєму розвитку декілька етапів і на даний момент є певні організаційно – методологічні особливості, які не дозволяють повною мірою вирішувати оздоровчо-реабілітаційні задачі [7, с. 61].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Аналіз стану проблеми здоров'я населення і прогноз розвитку ситуації призводять до очевидного висновку про нагальну необхідність прийняття і реалізації цілого комплексу соціальних, медико-біологічних, профілактичних і організаційно-методологічних заходів, які протидіють подальшому погіршенню

здоров'я населення. Виконання цих заходів базується на реалізації концепції підвищення рівня здоров'я населення України, в основі якої лежить ідея уніфікованої професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації і спільних дій систем охорони здоров'я, освіти і фізичної культури [1, с. 26].

Одна з причин низької ефективності лікувально-оздоровчих програм – відсутність фахівців, які могли б реалізувати комплекс оздоровчо-реабілітаційних технологій, спрямованих на оздоровлення населення і адаптацію його до життя в сучасних умовах. Кваліфіковано можуть вирішувати ці задачі фахівці, професійна підготовка яких здійснюється у вищих навчальних закладах зі спеціальності «фізична реабілітація».

Професійна діяльність фахівця з фізичної реабілітації повинна бути належним чином підкріплена нормативно-правовою базою. Її спрямовано на вивчення і вдосконалення (навіть до максимального можливого для даного індивіду) фізичних, психічних і функціональних можливостей людини; розробку і затвердження принципів активного і здорового способу життя, їх практичну реалізацію засобами фізичної культури і спорту, на формування особистості, її залучення до загальнолюдських цінностей, цінностей фізичної культури і спорту [2, с. 58].

У зв'язку з цим повстала гостра проблема оптимізувати систему професійної діяльності і підготовки фахівців з фізичної реабілітації в Україні на підставі аналізу організаційно-методологічних підходів до даного процесу [7, с. 61].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми та на які опирається автор. Аналіз і узагальнення даних наукової літератури свідчать про неухильну тенденцію до погіршення здоров'я населення практично в усіх країнах світу, в тому числі і в Україні. Збільшення захворюваності в Україні, як і в більшості країн світу, обумовлено низькою руховою активністю населення, надлишковою масою тіла, відсутністю раціонального харчування, надмірністю шкідливих звичок, погіршенням соціально-економічних умов життя, частими стресовими ситуаціями, несприятливими екологічними умовами і т. д. [7, с. 63].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної роботи було вивчення сучасного стану проблеми професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації в Україні методом аналітичного огляду наукової літератури.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Підвищення ефективності лікувально-профілактичних і оздоровчо-реабілітаційних заходів, спрямованих на усунення негативних наслідків захворювань неможливе без цілеспрямованого використання методів і засобів фізичної реабілітації. Подібні обставини потребують не стільки перегляду основних позицій лікувальної тактики при цих захворюваннях, скільки розробки сучасних науково обґрунтованих програм оздоровчо-

профілактичної і реабілітаційно-відновлювальної спрямованості [1, с. 26].

Підвищення ефективності лікувально-профілактичних і оздоровчо-реабілітаційних процесів неможливе без скоординованих дій різних державних структур і відомств, задачею яких має бути формування стратегії і тактики, організація і забезпечення заходів, спрямованих на збереження і укріплення здоров'я населення, його технічне і кадрове забезпечення. Розробка даних програм потребує знань особливостей організаційно-методологічних підходів, які повинні враховувати регіональні особливості формування сучасного суспільства в різних країнах. Впровадження таких програм неможливе без адекватного нормативно-правового, технічного і кадрового забезпечення.

Отримані дані стосовно стану здоров'я населення України вимагають введення в професійну підготовку фахівців з фізичної реабілітації дисциплін, що формують як теоретичні знання, так і практичних вмінь і навичок. Сучасні фахівці повинні не тільки застосовувати лікувально-профілактичні і оздоровчо-реабілітаційні заходи на високому професійному рівні, але й розробляти і вдосконалювати програми, спрямовані на підвищення рівня здоров'я і якості життя населення, здатні контролювати і керувати цим процесом [3, с. 102]. Проведено аналіз нормативно-правових документів України, які регламентують направлення сфери діяльності, права і обов'язки фахівців, що працюють в сфері лікувальної і оздоровчої медицини.

З'ясовано, що на сучасному етапі в Україні відбувається створення впорядкованої системи заходів, спрямованих на оздоровлення нації. При цьому держава зберігає за собою право вирішального впливу на освіту і політику у галузі охорони здоров'я. Існує ряд законів, в яких відбито багатогранне ставлення до здоров'я нації. Безпосередньо питаннями покращення здоров'я нації займаються три міністерства: Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти і науки, Міністерство у справах сім'ї, молоді і спорту.

Частина статей відповідних законів вищевказаних міністерств регламентують напрями сфери діяльності, права і обов'язки фахівців, які працюють у сфері лікувальної і оздоровчої медицини. Однак вони здебільшого торкаються професійної діяльності лікарів, фізіотерапевтів, медичних сестер і практично не регламентують сферу діяльності фахівців з фізичної реабілітації. Дана проблема вимагає розробки шляхів вирішення, тому що в Україні досить велика кількість фахівців, які працюють у галузі оздоровчих технологій, отримали освіту зі спеціальності «фізична реабілітація» [2, с. 57-58].

Вітчизняний досвід показує, що успішне складання вступних екзаменів не гарантує реформації студента у фахівця протягом навчального періоду [7, с. 61-66]. У недавньому минулому «абітурієнт-щасливчик», що через перешкоди пропускну бальної системи і до того ж не володів знаннями протягом усього навчання в університеті, після його закінчення швидкими темпами набирив професійної обороти і ставав «компетентним професіоналом». На наш погляд це зумовлено двома факторами [2, с. 58].

1. Вищі навчальні заклади не відповідають за якість професійної підготовки своїх випускників.

2. Комерціалізація вищих навчальних закладів.

На перший погляд це дуже вигідно. Підняти пропускну здатність вищих навчальних закладів, збільшити кількість потоків, напрямків і спеціалізацій – гривині потечуть річкою і до того ж вирішать дуже багато проблем як із заробітком викладачів, збільшенням фондів, практично повною фінансовою незалежністю і багато чого іншого, включаючи відбір абітурієнтів. Такий підхід вирішує масу проблем, за винятком однієї. Він не поліпшує, а навпаки, по-

гіршує якісний склад абітурієнтів. Вважається, що коли студент навчається за своє навчання, то і вибирає вищий навчальний заклад він буде усвідомлено, і ставитиметься до навчання відповідальніше, і помилок при виборі майбутньої професії буде менше. Та знову ж виникає парадокс: логіка не виправдовується і все відбувається навпаки. Навчаються у тих вищих навчальних закладах за які можуть заплатити і ті, що можуть заплатити [7, с. 61-62].

Професійна приналежність входить до переліку найважливіших основ його життєвих потреб. Визначаючи себе стосовно зовнішнього світу, люди називають професією третьою за рангом – відразу після імені і національності. При визначенні місця людини в суспільстві, при включенні її у відповідні соціально-економічні структури професія стає ознакою першорядної значимості, тому що саме професійні сторони життєдіяльності людей, насамперед, вимагають для господарського функціонування інших суспільних механізмів [2, с. 58].

Студент засвоює абстрактні знання, уміння і навички в контексті професії, проектує на канву професійної праці. У такому контекстному навчанні знімаються відомі кожному викладачеві труднощі мотиваційного забезпечення навчальної роботи студента, оскільки знання, уміння, навички для нього не абстрактна інформація, яку потрібно засвоїти, а динаміка руху реальних об'єктів праці, що складають предмет гри. Знання засвоюються не про запас, не для майбутнього застосування, а в реальному процесі для забезпечення його ігрових дій.

Ринкова економіка диктує свої тверді вимоги до фахівців будь – яких сфер людської діяльності, й усе актуальніше постає проблема пошуків роботи з фаху, а ще гірше за покликанням [7, с. 61-66]. Створення проблемних ситуацій, включення партнерів у спільну діяльність, породження колективістського мислення в учасників здійснюється за допомогою діалогічного спілкування, що забезпечує як можливість постановки тієї чи іншої навчальної проблеми, так і її вирішення у ході аналізу умов, вироблення загальних рішень, досягнення проміжних і кінцевих цілей гри [4, с. 16].

На основі організованих спостережень за останні роки набули визначені структура й етапи, з яких повинна складатися система підготовки фахівця оздоровчого профілю, включаючи, насамперед, інноваційну спеціальність – фізичну реабілітацію, яка знаходиться у стадії становлення і початкового розвитку [3, с. 102]:

1. Визначення критеріїв відбору абітурієнтів на спеціальність «фізична реабілітація».

2. Створення у кожному вищому навчальному закладі моделі фахівця з фізичної реабілітації з урахуванням стану здоров'я регіону і кадрово-базових можливостей конкретного закладу.

3. Формування профілів спеціалізацій фахівця відносно розподілу праці.

4. Виділення і повний опис типових завдань, що повинне буде вирішувати фізичний реабілітолог у своїй майбутній професійній діяльності.

5. Побудова ієрархії типових завдань і професійних цінностей вищого порядку.

6. Побудова моделі підготовки майбутнього фахівця, в якій здійснюється проекція вимог до фахівця відповідно змісту навчального процесу, навчальних планів, програм, методів навчання.

7. Визначення необхідного базового рівня, а також «нижньої межі» базових знань, допустимих для даної спеціальності.

8. Пропорційне співвідношення медичних і валеологічно-реабілітаційних оздоровчих знань, а також для визначення ступеня їхнього впливу на формування внутрішніх цінностей і стилю професійного мислення.

9. Визначення вектора одержання знань з урахуванням зміни вимог до оздоровчої спеціальності.

10. Аналіз програм, запланованих для викладання дисциплін, і пропонування методів навчання.

11. Неперервність теоретичної і практичної підготовки.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Український досвід підготовки в галузі діяльності фахівців з фізичної реабілітації свідчить, що крім загальнобіологічних і медичних знань та умінь, даний фахівець повинен повною мірою володіти основами деонтологічних, пропедевтичних, педагогічних, психологічних, валеологічних, соціологічних знань, і повною мірою володіти ними в своїй практичній діяльності.

Просвітня програма фахівців з фізичної реабілітації повинна передбачати формування їх як особистості, здатної до плідної професійної діяльності в сучасних умовах, готової до надзвичайно відповідальної та складної професійної діяльності, яка володіє системою спеціальних знань, професійних дій і соціальних відносин, відрізняється сформованістю і зрілістю професійно значущих якостей, відповідною кваліфікацією.

Подальший науковий пошук шляхів оптимізації професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації в Україні зумовлений необхідністю розробки процесу безперервної професійної освіти і вдосконалення програм навчання відповідних спеціалістів на різних кваліфікаційних рівнях.

Список літератури:

1. Башкін І., Макарова Е., Кавакзе Різик А. Роль і місце фізичної реабілітації у загальній системі охорони здоров'я населення / І. Башкін, Е. Макарова, А. Кавакзе Різик // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2006. – № 3. – С. 25-29.
2. Гаврилов А. С. Підходи до проектування моделі фахівця з фізичної реабілітації / А. С. Гаврилов // Тези доповідей міжнародної науково-методичної конференції «Наука. Олімпізм. Здоров'я. Реабілітація» – Луганськ: Знання, 2003. – С. 58-61.
3. Гусева Н. Г., Осадчая Т. Ю. Опыт организации и проведения клиникореабилитационной практики студентов института физического воспитания и спорта по специальности «Физическая реабилитация» / Н. Г. Гусева, Т. Ю. Осадчая // Тези доповідей міжнародної науково-методичної конференції «Наука. Олімпізм. Здоров'я. Реабілітація» – Луганськ: Знання, 2003. – С. 102-103.
4. Дьяченко Т. В., Пересадин Н. А., Кавакзе Ризик А. Интегративно-комплементарный подход в преподавании специальных дисциплин студентам-реабилитологам / Т. В. Дьяченко, Н. А. Пересадин, А. Кавакзе Ризик // Тези доповідей міжнародної науково-методичної конференції «Фізична реабілітація як напрям підготовки спеціалістів». – Київ: НУФВСУ, 2003. – С. 16-17.
5. Дьяченко Т. В. Акрмеология и синергетика в подготовке специалистов по физической реабилитации / Т. В. Дьяченко // Тези доповідей міжнародної науково-методичної конференції «Наука. Олімпізм. Здоров'я. Реабілітація» – Луганськ: Знання, 2003. – С. 12-17.
6. Іванова І. В. Методологічні підходи до превентивної реабілітації студентів за даними їхнього рівня здоров'я та медико-соціальних знань / І. В. Іванова // Основи здоров'я та фізична культура. – 2007. – № 5. – С. 3-5.
7. Прихода І. В. Організаційно-методологічні підходи до професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації в Україні / І. В. Прихода // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – 2007. – Вип. 15, Ч. 1. – С. 60-66.

Городинский С.И.

Буковинский государственный медицинский университет

РАССМОТРЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ СОВРЕМЕННЫХ РЕАБИЛИТОЛОГОВ В УКРАИНЕ

Аннотация

Статья посвящена актуальной проблеме профессиональной подготовки специалистов по физической реабилитации в Украине. Полученные данные о состоянии здоровья населения Украины требуют введения в профессиональную подготовку специалистов по физической реабилитации дисциплин, которые формируют теоретические знания по медико-биологическим проблемам, педагогической направленности, практических умений и навыков.

Ключевые слова: специалисты по физической реабилитации, физическая реабилитация, профессиональная подготовка, современные проблемы, Украина.

Horodynskyi S.I.

Bukovinian State Medical University

REVIEW OF CURRENT ISSUES OF TRAINING MODERN SPECIALISTS FOR PHYSICAL REHABILITATION IN UKRAINE

Summary

The article is devoted to the actual problem of professional training of specialists for physical rehabilitation in Ukraine. The findings on health condition of Ukrainian population require introduction of disciplines forming the theoretical knowledge into professional training of specialists for physical rehabilitation, e. g. disciplines on medical-and-biological issues, on educational issues, practical abilities and skills.

Keywords: specialists for physical rehabilitation, physical rehabilitation, professional training, modern problems, Ukraine.